

Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 27 juni 1945 kl. 2 em.

Konstitutionsutskottets memorial i anledning av en inom andra kammaren jämlikt § 57 riksdagsordningen gjord anmälan om anledning till anmärkning mot statsrådet Erlander.

Sedan enligt protokollsutdrag från andra kammaren av den 4 maj 1945 herr *Johansson* i Stockholm inom kammaren yttrat, att anledning förefunnnes till anmärkning mot statsrådet Erlander, varom remiss begärdes till konstitutionsutskottet, inför vilket anledningen skulle uppgivas, har jämlikt föreskriften i § 57 riksdagsordningen detta yttrande tillika med ett av herr *Johansson* i Stockholm i sammanhang härmed avlämnat förseglat konvolut blivit till utskottet överlämnat.

Ifrågavarande förseglade konvolut befanns vid öppnandet innehålla en skrivelse av följande lydelse:

»Den 26 januari 1945 återfanns i hela dagspressen ett av TT förmedlat meddelande av följande lydelse:

Tidningen *Arbetaren* meddelade i en artikel på torsdagen att regeringen i en dagen före utsänd skrivelse beordrat vederbörande myndigheter att förstöra de genom säkerhetspolisen upprättade hemliga registren över SAC:s och Kämpande demokratis medlemmar. Hemliga handlingar skall förstöras genom bränning, tillade tidningen, så det är väl troligt att de beryktade registren kommer att gå upp i rök.

Statsrådet Erlander förklarar vid TT:s förfrågan med anledning av uppgiften om att regeringen beordrat säkerhetspolisen att förstöra sina register över medlemmarna i syndikalistorganisationen SAC och Kämpande demokrati att ifrågavarande register makulerats genom polisens försorg.

Vid granskningen av justitieombudsmannens berättelse i andra kammaren den 7 februari 1945 gav statsrådet Erlander en ändrad och mera utförlig redogörelse för vad som skett:

I samband med att jag nämner registreringen av syndikalister och medlemmar av Kämpande demokrati anhåller jag, herr talman, att få göra ett klarläggande uttalande litet grand vid sidan av den debatt, som upptagits av herr *Johansson*. Det har gått genom pressen en uppgift om att det så kallade syndikalistregistret och Kämpande demokratiregistret förstörts. Man har uppgivit att det bränts eller åtminstone gissat på det. Det bör, för att det icke skall bli någon möjlighet till missförstånd, kanske upplysas om vad som i detta avseende har hänt med detta register. Det förhåller sig så, att något regeringsbeslut om detta registers förstöring icke har fattats. Men däremot har jag haft en överläggning med chefen för säkerhetspolisen. Han var för sin del av samma mening som jag, att det var ganska orimligt att behålla detta register kvar, när nu regeringen icke ansett, att man skulle fortsätta att föra det. Vi kommo överens om att de uppgifter om medlemmar

av SAC och Kämpande demokrati, som funnos upptagna i polisens register, skulle tagas ut ur detsamma. När man sedan gick till verkställighet av detta beslut, visade det sig emellertid, att det fanns en praktisk svårighet. Registren bestå nämligen dels av ett stort allmänt register på alla dem vilka av någon orsak anses farliga för rikets säkerhet, och dels specialregister över nazister, kommunister, syndikalister och Kämpande demokratis medlemmar. Specialregistren vore enkelt att förstöra; det kunde ske samma eftermiddag som vi haft nyssnämnda överläggning. Men förekomsten av det stora registret medförde vissa svårigheter. Polisen har nu gjort så, att den plockat blanketterna ur specialregistret, makulerade och förseglade dem. Polisen garanterar, att de icke komma till någon som helst användning. Men vidare ansågs, att man beträffande det stora registret skulle företaga en systematisk genomgång, då det uppenbarligen finnes andra än medlemmar i de syndikalistiska organisationerna och Kämpande demokratis organisationer som borde utmönstras. Kammarens ledamöter torde förstå, att det skulle te sig egendomligt att sätta i gång denna utrensning just nu, när Paulson-kommissionen börjat sin granskning. Det skulle verka som ville man utplåna spåren efter fel som begåtts. Därför vill man låta allmänna registret t. v. vara orört. Jag har velat nämna detta för att undvika att missförstånd skall uppstå. Så snart denna systematiska genomgång är klar kommer tidningsuppgiften, att registret förstörts, att vara riktigt.

Av denna redogörelse framgår som synes att något regeringsbeslut om registrets förstörande inte fattats men att vissa delar av registret makulerats efter samråd mellan statsrådet Erlander och säkerhetspolisen.

Den 1 maj 1945 förklarade statsrådet Erlander i en intervju i Arbetartidningen, publicerad i numret för den 2 maj:

Vid ett samtal med statsrådet Erlander som vår medarbetare erhöll efter talet i Göteborg, meddelade statsrådet, att beslut om förstörandet av de tidigare upprättade registren icke fattats ännu. Dessa liksom registret över syndikalisterna, vars förstörande avbrutits, skall tills vidare stå till Paulson-kommissionens förfogande. Först då denna är klar med sin utredning kan beslut fattas om förstörande av registret.

I en intervju i Aftonbladet, publicerad den 2 maj, förklarade statsrådet Erlander ytterligare:

Registren över kommunisterna skall inte omedelbart förstöras, utan tillställas Sandlerkommissionen. När kommissionen är klar med sin utredning skall beslut fattas av regeringen om förstörande av registren.

För några månader sedan avbröts registreringen över syndikalisterna. Man var i färd med att förstöra registret, då man avbröt detsamma. Det som är kvar skall överlämnas till Sandlerkommissionen.

Av alla dessa delvis varandra motsägande uppgifter från statsrådet Erlanders sida framgår tydligt följande:

Statsrådet Erlander är medveten om att det skulle 'te sig egendomligt' om man satte i gång med en utrensning i registret just när Paulson-kommissionen börjar sin granskning. Men samtidigt medger statsrådet att just detta skett. Utrensningen här påbörjats och en del av blanketterna har makulerats men vid en viss tidpunkt har rensningen avbrutits. Det framgår att statsrådet Erlander gett säkerhetstjänstens chef tillåtelse att förstöra en del av registret.

Då skarpa anklagelser riktats mot säkerhetspolisen för dess registrering av kommunister, syndikalister, medlemmar av Kämpande demokrati samt av alla dem, vilka av någon anledning ansetts 'farliga för rikets säkerhet' måste man förutsätta en frestelse hos säkerhetstjänsten och dess chef att förstöra just de kort, som skulle ha väckt det största uppseendet. Vissa händelser, exempelvis anhållandet av kända borgerliga personligheter, vilka misstänkts för sympatier med de allierade, visar att säkerhetstjänstens övervakning gått mycket långt. Det synes mig därför obestriddligt, att statsrådet Erlander gett sin tillåtelse till undanröjande av bevismaterial, vilket skulle varit av stor betydelse för den särskilda parlamentariska undersökningskommissionen.

Jag finner därför anledning till anmärkning mot statsrådet Erlander för att han sitt ämbete på obehörigt sätt utövat.

Gustav Johansson.»

I anslutning till den förevarande anmärkningsanledningen har inom utskottet väckts yrkande om anmärkning jämlikt § 107 regeringsformen mot statsrådet Erlander i egenskap av föredragande i ärenden rörande säkerhetstjänsten.

Av den utredning i ämnet, som utskottet med anledning härav låtit företaga, framgår följande:

De i anmärkningsanledningen åsyftade registren, omfattande Sverges arbetares centralorganisations och Förbundet kämpande demokratis medlemmar, ha ingått i säkerhetstjänstens specialregister över ytterlighetspartierna.

Efter ett uttalande i ämnet i första kammaren den 1 november 1944 av statsrådet Möller avbröts några dagar senare på order av säkerhetschefen — vilken lyder omedelbart under Kungl. Maj:t — registreringen av personer, anslutna till de båda nämnda riktningarna.

Det till grund för registreringen av ifrågavarande personer liggande primärmaterial förstördes sedermera av säkerhetstjänsten den 16 januari 1945.

Påföljande dag började korten på dessa personer tagas ur registret över ytterlighetspartierna och buntas; varje bunt inlades i omslagspapper och förseglades; på varje kort och på varje omslag stämplades »Makuleras». Arbetet härmed var avslutat den 22 i samma månad. Åtgärderna hade, enligt uttalande av statsrådet Erlander i andra kammaren den 7 februari 1945, vidtagits efter samråd mellan denne och säkerhetschefen.

Efter framställning den 6 februari 1945 från parlamentariska undersökningskommissionen angående flyktingärenden och säkerhetstjänst ha buntarna ställts till kommissionens förfogande.

De ifrågavarande registerkorten finnas alltså fortfarande i behåll.

Efter övervägande av vad i ärendet förekommit har utskottet avslagit det inom utskottet väckta anmärkningsyrkandet.

Vad sålunda förekommit har utskottet funnit sig böra för riksdagen
omförmäla.

Stockholm den 27 juni 1945.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande: herrar *Hallén, Jones Erik Andersson, Herlitz, Källman, Björck, Elmgren**,
John Gustavson, Oskar Mattsson, John Sandberg, Per Olofsson, Albert Anders-
son, Thorell, Nilsson i Göteborg, *Norén, Spångberg, Edberg, Gustafsson* i Bogla*,
Hæggbloom, Senander och *Jacobsson* i Igelsbo.

* Ej närvarande vid justeringen.

Reservation

av herr *Senander*, vilken inom utskottet yrkat, att utskottet måtte i anslutning till anmärkningsanledningen framställa anmärkning jämlikt § 107 regeringsformen mot statsrådet Erlander i egenskap av föredragande i ärenden rörande säkerhetstjänsten.
